

Реџеп Тајип Ердоган преузима функцију председника Турске, по први пут изабраног на директним изборима. Али тај 60-годишњи политичар тешко да ће одговорити изазову да буде председник свих грађана.

Након победе на изборима са 52 одсто освојених гласова, Ердогану су из свих крајева Европе стигле политички коректне честитке, поред осталог и из Берлина. Немачка канцеларка Ангела Меркел је истакла „значај и улогу Турске у кризном региону“. Ипак, званичници Европске уније могу само да се надају да ће очекивања од председника Ердогана, као помиритеља на унутрашње-политичкој сцени бити испуњена.

Новоизабрани председник је након победе у свом првом обраћању јавности поручио како у Турској „почиње нова ера“ и да су политички „спорови прошлост“. Али те речи не прате конкретна дела. Чак и пре инаугурације је наговестио да неће присуствовати свечаној церемонији турске Адвокатске коморе, на којој би шеф Метин Фејзиоглу требало да одржи говор. Пре три месеца, Ердоган је нешто слично већ учинио, напустивши полагање заклетве, због бројних критика, које је Фејзиоглу изнео на рачун турске владе.

Надлежни органи при Касационом суду, нису услишили жеље доскорашњег премијера. „Ако Фејзиоглуу не бисмо дозволили да говори, прекршили бисмо европску Конвенцију о заштити људских права, али и турски устав, који гарантује слободу изражавања“, наводи се у писменом одговору Касационог суда, упућеном редакцији Дојче велеа, без навођења имена.

Уставни пуч?

У међувремену и даље траје расправа стручњака о томе, да ли је и у којој мери Ердоган повредио турски устав и шта је са политичком неутралношћу председника? Његов претходник Гул је озбиљно схватао ту функцију. Не само да се дистанцирао од владајуће Партије правде и развоја (АКП), него је неговао и коректне односи са парламентарним опозиционим странкама. Ердоган другачије доживљава председничку функцију, сматра судија Уставног суда и професор, Ибрахим Кабоглу, који предаје на Универзитету Мармара у Истанбулу. Он говори о „уставном пучу“.

„Ердоганова премијерска функција окончана је 15. августа, потврдом резултата на изборима“, каже Кабоглу, критикујући новоизабраног председника у покушајима да обавља обе функције истовремено. То је, истиче професор, у супротности са Уставом из 1982. године.

У владиним круговима се све критике о повреди Устава категорички одбацују. Портпарол странке АКП, Хусеин Челик, каже како надлежни органи владајуће партије нису уочили никакве законске препреке у томе што Ердоган и након избора за председника, још увек испуњава премијерске обавезе. „Он ће са својим наследником, Ахметом Давутоглуом хармонично сарађивати“, уверен је Челик. И Бурхан Кузу, шеф парламентарне уставне комисије, говори о „психолошком ефекту“ Ердоганових потеза. „Он је харизматичан политичар, што значи да ће свог наследника Давутоглуа засенити. Али то не значи да ће ограничити простор за политичко маневрисање.“

Нова Ердоганова правила

Политиколог Ајсе Ајата са Техничког Универзитета у Анкари (МЕТУ) говори о новим „Ердогановим правилима“. „Он се бави својим правилима игре, ради шта хоће, а Устав га уопште не занима“, сматра Ајата. Она очекује нове напетости на турској политичкој сцени. „Турска има аутократски режим, који се ослања на подршку већине. Опозицији су везане руке. У том режиму, Ердоган никоме не мора да подноси рачуне.“

Са 313 посланичких места у парламенту (од 537), његова партија ће избећи расписивање општих избора за још годину дана. Уосталом, о њима више нико ни не говори. Ипак, да би измејствовао промене Устава и расписивање референдума, Ердогану је потребна подршка најмање 330 посланика.

На путу до недодирљивог аутократе

И док се Ердоган спрема за петогодишњи председнички мандат, судбина АКП је неизвесна, па тако и 62. турске владе. Хоће ли доскорашњи премијер заиста издејствовати председнички систем у Турској? Како ће се демократија у тој земљи даље развијати? Бурхан Кузу не верује у напетости. То што Ердоган говори како је спреман добро да се озноји и потпуно посвети председничкој функцији, не значи аутоматски да ће тако и бити, односно да ће умањити овлашћења владе, уверен је овај турски парламентарцац.

Истовремено, великог отпора Ердогановим одлукама и нема. Јер оптужбе за корупцију, на његов рачун (али и других чланова његове породице), које су изазвале велику полемику у јавности и бес међу грађанима, у међувремену су завршиле под тепихом. Опозиционе партије, попут лево-националистичке ЦХП (Републиканска народна партија) и десно-националистичке МХП (Партија националног покрета) ослабљене су не само у парламенту, већ и у круговима цивилног друштва. Противници Ердогановог режима могу само немоћно да посматрају, како се њихова земља претвара у једнопартијску државу, под вођством једног човека – председника Реџепа Тајипа Ердогана.

(Дојче веле)